

Proloog

Fruitkwekerij Wyatt
November 1930

Nadat Frank Wyatt was gestorven, had ik meer behoefte aan hulp dan ooit tevoren. Frank was mijn schoonvader, de enige man van de familie Wyatt die nog over was.

Tante Betty, de tante van mijn man, was degene die me erop wees dat God mensen kan helpen, en dat Hij daarvoor soms engelen gebruikt. Ze zei dat ze zou bidden dat er een zou komen om me te helpen. De laatste keer dat ik over engelen had nagedacht was jaren geleden op de zondagschool in een van de plaatsjes die mijn vader en ik tijdens een rondreis hadden aangedaan. Als we 's zondagsmorgens toevallig in de buurt van een kerk waren, zorgde papa er altijd voor dat ik erheen ging. Die zondag was ik in een methodistenkerk ergens in Missouri. Het oude, grijze dametje dat les gaf op de zondagschool zei dat we vreemden altijd gastvrij moesten ontvangen, omdat de Bijbel zegt dat mensen zonder het te weten engelen kunnen ontvangen. Die opmerking had veel indruk op me gemaakt.

Nadat we Frank Wyatt bij zijn vrouw en zijn twee zoons hadden begraven, begon ik dus te hopen dat tante Betty's gebeden snel verhoord zouden worden.

‘Wat ga je nu doen, Eliza?’

Die vraag stelden mensen me na de begrafenis voortdurend en ik wist niet wat ik erop moest antwoorden. Wat ze eigenlijk bedoelden was: ‘Hoe moet zo'n tenger, jong vrouwtje als jij, dat de verantwoordelijkheid voor drie kleine kinderen heeft, nu ooit zo'n groot bedrijf als Fruitkwekerij Wyatt runnen?’ Tien jaar geleden was ik zelfs nog nooit op een boerderij geweest. Natuurlijk

kenden ze mijn achtergrond niet. Die kende niemand in Deer Springs, zelfs mijn overleden man Sam niet. Ik schaamde me er te veel voor om anderen erover te vertellen. Maar toch vroegen de mensen zich af hoe het nu verder met mij moest. Een van hen was Alvin Greer.

‘Wat bent u van plan nu Frank gestorven is, mevrouw Wyatt?’

Ik schonk zijn koffiekopje vol en gaf het hem zonder antwoord te geven. Begreep hij dan niet dat ik nog maar nauwelijks een uur geleden mijn schoonvader had begraven, dat mijn huis nog vol zat met mensen uit de buurt die hem de laatste eer waren komen bewijzen en dat ik nog niet eens tijd had gehad om na te denken? Ik denk het niet, want meneer Greer bleef volhouden.

‘Heb je al iemand in gedachten die de kwekerij in het voorjaar van je kan overnemen?’ vroeg hij.

Ik schonk nog een kopje vol en gaf dat aan dominee Dill, die achter meneer Greer in de rij stond voor koffie. Ik probeerde ervoor te zorgen dat mijn handen niet te veel trilden. Ik had al lang geleden geleerd dat de meeste mensen ongedurig worden als je niet direct antwoord geeft en zelf de stiltes gaan opvullen, meestal door je adviezen te geven. Ditmaal sprak dominee Dill als eerste.

‘Hebt u familie in de buurt die we kunnen laten komen, mevrouw Wyatt? Ik geloof niet dat ik ooit gehoord heb waar uw familie precies vandaan komt.’

‘Wilt u melk, dominee?’ vroeg ik, terwijl ik hem het kannetje voorhield zonder op zijn vraag in te gaan.

Hij schudde zijn hoofd. ‘Nee, dank u. Ik drink het zwart. U komt oorspronkelijk toch niet uit Deer Springs?’

‘Nee, dat klopt.’ Ik legde wat theelepeltjes recht en keek of de suikerpot gevuld moest worden. Het ging hem niet aan wie mijn familie was of waar ik vandaan kwam. Ik woonde nu op deze grote boerderij met de versleten tapijten en het verschoten behang en dat was de afgelopen tien jaar zo geweest. Mijn drie kinderen en ik hadden het recht om hier te wonen – met of zonder Frank Wyatt of zijn zoon Sam.

‘Natuurlijk maakt u geen kans om het bedrijf te verkopen nu ons land zo’n crisis doormaakt,’ ging de dominee verder. ‘De banken hebben geen geld meer om leningen te verstrekken.’

‘Nou, ze kan de boomgaard toch niet in haar eentje verzorgen!’ De stem van meneer Greer klonk geërgerd.

Ik deed een stap achteruit en door te doen alsof de koffiepote gevuld moest worden, probeerde ik mezelf een excuus te geven om weg te lopen. Ze moesten maar samen over mijn toekomst discussiëren als ze dat zo interessant vonden. Maar tante Betty, de tante van mijn man, ging voor me staan en klemde haar vingers om mijn arm alsof er wasknijperveren in zaten.

‘Je negeert die bemoeials met opzet, hè?’ fluisterde ze. ‘Dat zou ik ook doen. Als je doet alsof je dom bent, geloven mensen dat en laten ze je met rust.’

Tante Betty deed me denken aan een tamme parkiet. Haar neus stak naar voren als een parkietensnavel en ze hipte voortdurend als een opgewonden vogeltje in het rond. Ze was klein en mollig en reikte met haar kroezende, grijze haar maar nauwelijks tot mijn kin, en ik was zelf niet veel langer dan een schoolmeisje. In tegenstelling tot de saaie, oude dames die in het dorp woonden, droeg tante Betty kleren in de kleuren van een zeldzame, tropische vogel, zonder rekening te houden met de gelegenheid waarvoor ze zich kleeedde. Vandaag droeg ze een dunne, gebloemde doorknoopjurk, witte, kanten handschoenen en een rieten hoed met een brede rand. Ze zag eruit alsof ze op een zomerse dag naar een picknick ging in plaats van naar de begrafenis van haar zwager op een gure dag in november. Ik heb haar wel in een felroze ochtendjas en op pantoffels haar hondje zien uitlaten langs de weg en ook heb ik haar door de boomgaard zien dwalen in een tweed herenpak. Sam noemde haar achter haar rug altijd ‘tante Batty’ en wees dan met zijn vinger op zijn voorhoofd. Mijn schoonvader had me strenge instructies gegeven om bij haar uit de buurt te blijven.

‘Het gaat niemand iets aan waar jij en je familie vandaan komen,’ zei tante Betty en liet ten slotte mijn arm los.

Meneer Greer en dominee Dill liepen eindelijk bij de tafel vandaan, nog steeds pratend over wat er met de fruitkwekerij moest gebeuren. Ik slaakte een zucht van opluchting en ging verder met het bedienen van de mensen.

‘Wilt u koffie, tante Betty?’ vroeg ik toen ze klaar was met haar ronde om de tafel.

‘Nee, dank je, lieverd.’ Ze lachte als een ondeugend kind en ik glimlachte onwillekeurig terug. ‘Trouwens,’ voegde ze eraan toe, ‘niemand noemt me tante Betty. Wist je dat niet? Dat doen ze al jaren niet meer. Het is *Batty*.’

Ze ging op haar tenen staan om de kamer vol mensen te overzien en hield haar hoofd toen schuin in de richting van mijn zitkamer, waar een groepje vrouwen uit de kerk dicht bij elkaar stond. ‘Weet je waar die kwebbeltantes daar over staan te fluisteren?’ vroeg ze. ‘Ze vertellen elkaar hoe geschokt ze zijn om me hier bij Franks begrafenis aan te treffen. Wist je dat hij eerst mijn vrijer was, voordat mijn zuster Lydia met hem trouwde?’ Ze lachte weer. ‘Jij bent met mijn neef Sam getrouwd, hè?’

Ik kreeg een brok in mijn keel zo groot als een perzikpit. Ik moest het wegslikken voordat ik antwoord kon geven. ‘Ja... maar hij is overleden, tante Batty. Sam is een jaar geleden gestorven, weet u nog?’

Haar ogen vulden zich met tranen terwijl ze in de verte staarde. ‘Mijn zus Lydia had drie jongens – Matthew was de oudste, daarna kwam Samuel en daarna Willie. Die arme Willie is toch al in 1910 gestorven? Of misschien was het in 1911. Mijn geheugen is nooit erg goed geweest.’ Ze schoof met haar gehandschoende hand de vitrages van het eetkamerraam uit elkaar en wees naar mijn drie kinderen die in de achtertuin speelden. ‘Het lijkt als de dag van gisteren dat Lydia’s jongens hier net als deze kinderen rondrenden.’

Jimmy, Luke en Becky Jean hadden zo in hun zondagse kleren zitten wiebelen dat ik ze ten slotte maar toestemming had gegeven om te gaan spelen. Het kon me niet schelen dat de dames van

de kerk fluisterend achter mijn rug bespraken hoe onfatsoenlijk het was dat kinderen een uur na de begrafenis van hun grootvader wild rondrenden.

‘Dat zijn mijn kinderen – die van mij en Sam.’

‘Tjonge, je lijkt zelf nog een kind,’ zei tante Batty, ‘nauwelijks oud genoeg om getrouwd te zijn, laat staan om weduwe te zijn. Arme Sammy. En nu is zijn vader er ook niet meer? Het is me toch wat... dan ben ik nu zeker je naaste familielid hier in Deer Springs?’ Ze schudde haar hoofd en de zwarte rouwtule die ze met een stukje plakband aan haar hoed had vastgemaakt, raakte los en zweefde naar de grond. ‘Sommige mensen zeggen dat dit een ongelukshuis is of dat er een vloek op rust, weet je. Jarenlang de ene tragedie na de andere. Eerst is de kleine Willie gestorven, daarna is Matthew verdwenen, vervolgens is mijn zus gestorven... Maar geen van die sterfgevallen was een ongeluk. Het kan me niet schelen wat de mensen tegen je zeggen, jongedame.’

‘Geen... ongeluk?’ Ik wilde er niet over nadenken wat die gebeurtenissen dan wel waren.

‘Absoluut niet! Er ligt een grote berg verdriet op de zolder van dit huis. Ben je daar nog geweest de laatste tijd? En in de kelder waarschijnlijk ook.’

Ik keek naar de kinderen die onder de waslijn tikkertje aan het doen waren en wilde tegen tante Batty zeggen dat de kelder en de zolder allang waren overgestroomd. Het verdriet was diep en breed genoeg om de hele schuur te vullen.

Tante Batty gaf een kneepje in mijn schouder. ‘Als je ooit hulp nodig hebt om het allemaal weg te scheppen, zeg je het maar. Goed? Ik woon in het huisje bij het meer. Hoe zei je ook weer dat je heette?’

‘Eliza Rose, mevrouw. Eliza Rose Wyatt.’

Tante Batty schudde haar hoofd. ‘Och, och, zoveel verdriet kan een huis niet dragen.’ Ze legde een arm om mijn middel. ‘Wat jij nodig hebt, kind, is hulp van Boven.’

Ik dacht aan de woorden die mijn vader altijd sprak als hij me 's avonds instopte – ‘Mogen Gods engelen over je waken’ – en ik moest weer een brok wegslikken.

‘Ik denk dat het geen kwaad kan erom te vragen, tante Batty,’ zei ik.

1

Februari 1931

Ik was nog maar net vanuit de keuken de vrieskoude februarinacht in gestapt, toen een onbekende man me vreselijk liet schrikken. Ik had geen auto's horen rammelen op de lange, verlaten weg naar mijn boerderij, dus toen er in het donker plotseling een schaduw veranderde in de lange gestalte van een man, schrok ik daar zo van dat ik de kolenkit vol as van de verandatrapp liet vallen. Ik moest mijn beide handen tegen mijn borst drukken om te voorkomen dat mijn hart uit mijn lijf bonkte.

‘Neem me niet kwalijk, mevrouw. Het was niet mijn bedoeling om u te laten schrikken,’ zei de vreemdeling. Zelfs in het donker kon ik zien dat het hem oprecht speet. Hij hield zijn arm uitgestrekt, alsof hij graag bereid was me op te vangen als ik zou flauwvallen van schrik.

‘Het geeft niet,’ zei ik. ‘Ik had alleen uw auto niet aan horen komen. Dat is alles.’

‘Ik ben niet met de auto gekomen. Ik ben komen lopen.’ Hij zette de jutezak die hij bij zich had op de grond en bukte zich om met zijn handen de gevallen as weer in de kolenkit te scheppen.

‘Voorzichtig, die sintels kunnen nog heet zijn.’

‘Ja, mevrouw, maar dat is wel een prettig gevoel.’ Hij had geen handschoenen en geen hoed en droeg alleen een paar lagen voddige kleren als bescherming tegen de bittere kou. Zijn haar was te lang en zijn gezicht ging voor het grootste deel schuil achter een ruige baard. Maar het was zijn geur, de sterke geur van een ongewassen lichaam en de rook van houtvuur, waaruit duidelijk bleek dat deze vreemdeling een zwerver was – een van de vele duizenden die die winter door Amerika trokken op zoek naar

werk. Hij moest vanaf de spoorweg de boomgaard doorgelopen zijn, aangetrokken door het licht dat door de ramen van mijn boerderij viel.

‘Je huis is gemerkt,’ had Abe Walker me verteld toen ik vorige keer in zijn winkel in Deer Springs was. ‘Dat doen die zwervers, weet je. Als ze eenmaal doorkrijgen dat je een vriendelijke vrouw bent, merken ze je huis voor de volgende man. Je moet ze weggagen, Eliza Rose. Het is voor jou als weduwe niet veilig als ze bij je huis rondhangen.’

Abe Walker wist niet dat ik was opgegroeid met excentriekelingen, leeglopers en circusknechten, en dat ik dus veel mensenkennis had. Ik wist wel wie ik binnen kon vragen en wie ik weg moest sturen.

‘Mag ik uw man even spreken, mevrouw?’ vroeg de vreemdeling en maakte me weer aan het schrikken.

‘Mijn... mijn man?’

‘Ja, mevrouw. Ik wil hem vragen of ik wat klusjes mag doen in ruil voor een maaltijd.’ De onbekende had een vriendelijke stem, zacht en beleefd. Ik dacht aan mijn werk dat nooit af was – melkammers spoelen, aanmaakhout hakken, kolen halen, beesten voeren, hekken repareren – en voelde me moe tot in mijn botten.

‘Waarom komt u niet binnen om een hapje te eten?’ zei ik. ‘Het is te koud om hier buiten te blijven staan. Laat die as maar op de veranda staan.’ Ik draaide me om en deed de keukendeur voor hem open, maar hij bleef staan.

‘Ik vind het niet erg om buiten te eten. En ik wil het werk wel eerst doen.’

Het was in het donker moeilijk te zien hoe oud de vreemdeling was. Zijn stem klonk jong noch oud. Ik had met hem te doen. Ondanks alle kleren die hij over elkaar aan had, stond hij met opgetrokken schouders te rillen van de kou.

‘We hebben net gegeten,’ zei ik. ‘Het eten is nog warm. Kom toch alstublieft binnen.’

Langzaam liep hij achter me aan het huis binnen. Hij bleef dicht bij de keukendeur staan terwijl ik wat brood sneed, een

schone soepkom pakte, er de restanten van de maaltijd in schepte en een kop koffie voor hem inschonk. Toen ik me omdraaide om hem te vragen te gaan zitten, schrok ik weer van hem – in een flits deed hij me aan mijn man denken. Hij was bijna even lang en breedgeschouderd als Sam was geweest en stond ook precies zo als Sam vroeger, met zijn ene schouder iets hoger opgetrokken dan de andere, zijn hoofd schuin alsof hij naar een geluid in de verte luisterde. Daarna was het moment voorbij en zag ik hoeveel hij eigenlijk van Sam verschilde – hij had donker haar, terwijl Sam blond was geweest en zijn ogen waren bruin, terwijl die van Sam zo blauw waren geweest als de lucht in de zomer.

‘Wilt u niet gaan zitten?’ vroeg ik en zette de kom met gestoofde kip, wortels en knoedels voor hem neer en gaf hem het brood.

‘Dank u, mevrouw.’

Ik wist bijna zeker dat er tranen in zijn ogen blonken toen hij zich als een heel oude man op de stoel liet zakken. Daarna vouwde hij tot mijn verbazing zijn handen en boog hij zijn hoofd om te bidden, net als Sam en zijn vader ook altijd voor het eten hadden gedaan.

Vanaf de andere kant van de tafel sloeg mijn dochtertje van vier de man met haar grote, grijze ogen gade. Er lag nog wat eten op haar bord en haar vork was in de lucht blijven steken. Het licht van de naakte gloeilamp boven de tafel deed haar koperkleurige haar opvlammen.

‘Hou op met staren en eet je bord leeg, Becky Jean,’ zei ik. Het was niet mijn bedoeling om zo snibbig klinken, maar toch overkwam me dat de laatste tijd vaak. Ik keerde me weer om naar de gootsteen vol vuile vaat en toen ik in het keukenraam mijn spiegelbeeld bekeek, zag ik een gezicht dat er voor een vrouw van dertig te hard en te veel door zorgen getekend uitzag. Met al die zorgelijke rimpels en mijn zandkleurige haar dat voor mijn ogen hing, zag ik er helemaal niet uit als het jonge meisje dat Sam eens beeldschoon had genoemd.

‘U mag van mijn moeder niet van tafel voordat u al uw wor-

teltjes op hebt,' zei Becky tegen de vreemdeling. 'Ik hou niet van wortels. En u?'

'Ik wel. Ik vind ze heerlijk.'

'Wilt u de mijne hebben?' vroeg ze.

'Niks ervan,' zei ik. 'Jij eet je eigen bord leeg en laat die meneer het zijne leegeten.' Ik zette mijn handen in mijn zij en hield Becky in de gaten tot ze ten slotte een klein stukje van een worteltje afbeet. Aan de gulzige manier waarop de man at, kon ik zien dat hij al een tijd niets meer had gegeten. Ik schepte hem nog eens op.

'Wilt u uw jas niet uitdoen, meneer?' vroeg Becky hem na een tijdje.

'Nee, dank je, dat is niet de moeite. Ik ga zo weer naar buiten.' Hij sprak zacht, alsof er vlakbij een baby lag te slapen die hij niet wakker wilde maken. Maar even later werd de rust verstoord door het geluid van voeten die de trap afdaverden, van de laatste treden afsprongen en de keuken binnenrenden. Ik hoefde me niet om te draaien om te weten dat het mijn zoon Jimmy was. Hij was negen en galoppeerde altijd als een veulen in het voorjaar als hij ergens heenliep.

'Mama, wilt u me helpen met mijn... ' Toen hij de onbekende zag, bleef hij stokstijf in de deuropening staan. Jimmy's lichtbruine haar was weer te lang en hing als een bos opgeschoten onkruid voor zijn ogen. Ik moest het knippen, als ik hem tenminste zover kreeg dat hij lang genoeg stilzat.

'Het is niet beleefd om naar iemand te staren, Jimmy,' zei ik. 'Kun je onze gast geen goedenavond wensen?'

'Goedenavond,' zei hij. De vreemdeling had net een hap van zijn knoedels genomen en kon alleen maar knikken als antwoord. Even later verscheen er achter Jimmy een roodharige schaduw in de deuropening – de zevenjarige Luke. Ik wist dat het geen zin had om tegen hem te zeggen dat hij de man moest groeten. Luke was zo schuw en schichtig als een zwerfkat.

'Waar had je hulp bij nodig, Jimmy?' vroeg ik en droogde mijn handen af aan mijn schort.

‘Spellingwoordjes.’ Hij liep in een wijde boog om de tafel heen, zo ver mogelijk bij de vreemdeling vandaan, en gaf me zijn schrift. Luke volgde hem in zijn kielzog. De ogen van de jongen – zo blauw als die van zijn vader waren geweest – bleven strak op de man gericht. Ik probeerde Jimmy’s schrift vol inktvlekken te lezen toen de man plotseling een kreet slaakte. Ik keek op en zag hem over de rug van zijn hand wrijven.

‘Mama!’ zei Jimmy vol verbazing. ‘Becky heeft die man geprikt met haar vork!’

‘Geprikt?’

‘Ja, zomaar!’

‘Niet zomaar!’ zei Becky. ‘Ik wilde zien of hij een engel is.’

De donkere wenkbrauwen van de zwerver schoten omhoog. ‘Een wat?’

‘Een engel,’ herhaalde ze. Ze zag eruit of ze elk moment in tranen uit kon barsten. ‘Mama geeft vreemden altijd te eten omdat ze zegt dat het engelen kunnen zijn. Maar u hebt uw jas niet uitgedaan, dus kon ik niet zien of er vleugels onder zitten.’

Ik greep Becky bij haar schouder en schudde haar zacht door elkaar. ‘Becky Jean, zeg onmiddellijk dat je er spijt van hebt!’ In plaats daarvan sloeg ze haar handen voor haar gezicht en begon te huilen.

‘Stil maar, er is niets aan de hand,’ zei de man. Hij had een prettige glimlach en zijn tanden waren wit en regelmatig. ‘Ik denk dat ik wel weet wat je moeder bedoelt. Het staat in de Bijbel, toch, mevrouw? “Houd de gastvrijheid in ere, want zo hebben sommigen zonder het te weten engelen ontvangen.”’

‘Ja, dat klopt.’ Ik was zo verbaasd dat ik deze sjofele zwerver als een dominee een bijbeltekst hoorde citeren, dat ik niets anders wist te zeggen.

Becky veegde met haar knuistjes de tranen uit haar ogen en keek de man toen aan. ‘Het spijt me dat ik u heb geprikt... maar bent u nou een engel of niet?’

‘Ik ben bang van niet. Ik ben maar een gewone man die rondreist.’ Hij schoof zijn stoel naar achteren en stond op. ‘Ik ben u

heel dankbaar voor deze maaltijd, mevrouw,' zei hij en maakte een kleine buiging. 'Het was heerlijk. En als er nu iets is wat ik voor u kan doen, dan ben ik daar graag toe bereid.'

'Er is niets wat niet tot morgen kan wachten. U mag gerust in de schuur in de werkplaats van mijn man slapen. Daar staat een bed en een kachelkje dat u aan kunt maken, maar dan moet u wel zelf hout halen. Op de plank naast de deur vindt u een lantaarn en wat lucifers.'

'Nogmaals bedankt, mevrouw.' Hij tilde zijn hand op alsof hij zijn hoed af wilde nemen, maar die had hij niet op. Hij glimlachte schaapachtig. 'Goedenavond dan maar.'

Toen ik aan de keukentafel zat om Jimmy met zijn spellingwoordjes en zijn sommen te helpen, hoorde ik het doffe kraken van een bijl die houtblokken kloofde. Steeds opnieuw werd de stilte doorbroken door het geluid van splijtend hout. Daarna volgde er gebonk toen de man de blokken op de veranda gooide en ze tegen het huis opstapelde. 'Ik hoef morgen geen hout meer te hakken,' zei Jimmy met een brede grijns.

'Het klinkt alsof je de hele week geen hout meer hoeft te hakken,' zei ik. 'Ik vraag me af hoe hij in het donker kan zien wat hij doet.'

De vreemdeling hield pas op met hakken toen de kinderen naar bed waren. Toen ik de keuken binnenliep om de klep van de kachel bij te stellen voor de nacht, zag ik in de sneeuwvlagen zijn donkere gestalte steeds bukken en bewegen. Met grote scheppen maakte hij een pad door de sneeuw naar de schuur en het kippenhok.

Boven in mijn slaapkamer rilde ik van de kou terwijl ik me uitkleedde. Ik had weinig eetlust meer sinds Sam was gestorven en kon 's nachts niet warm blijven tenzij ik twee paar van zijn wollen sokken droeg en een trui over mijn nachtjapon aantrok. *'Je bent zo mager als een geplukte kip,'* zou Sam waarschijnlijk zeggen als hij kon zien hoeveel ik was afgefallen.

Toen ik het licht had uitgedaan keek ik nog één keer uit het raam van mijn slaapkamer. Er krulde een sliertje rook uit de

schoorsteen van de werkplaats en in de schuur gloeide het licht van een lantaarn. Maar pas toen ik opgekruld in het koude, lege bed lag, realiseerde ik me dat ik de vreemdeling niet eens had gevraagd hoe hij heette.

Ik was er zo aan gewend geraakt om alleen op de boerderij te zijn dat ik helemaal niet meer aan de zwerver dacht totdat ik de volgende ochtend de keukendeur opendeed om hout te gaan halen en de enorme stapel zag die op de veranda lag. Ik struikelde bijna over de kolenkit, die hij had bijgevuld uit het kolenhok in de schuur en voor de deur had gezet. Jimmy en ik konden naast elkaar lopen over het pad naar de schuur dat de man had gemaakt. Hij had er zelfs as over gestrooid, zodat we niet zouden uitglijden en met de melkimmers zouden vallen. Maar er kwam geen rook meer uit de schoorsteen van de werkplaats.

‘Het ziet er naar uit dat onze vreemdeling weer is vertrokken,’ zei ik.

‘Nu al?’ Jimmy klonk teleurgesteld. ‘Ik vond hem juist zo aardig, ook omdat hij al dat hout heeft gehakt.’ Ik liep achter mijn zoon aan de koude, donkere schuur in. Onze adem vormde wolkjes in de lucht voor ons. Toen Jimmy plotseling bleef staan, botste ik bijna tegen hem op.

‘Tjonge!’ zei hij. ‘Is dit allemaal door één man gedaan? Hij moet de hele nacht hebben doorgewerkt!’

De vreemdeling had alle mest uit de stallen geschept – een karwei waar ik tegen op had gezien – en een verse voorraad hooi van de zolder naar beneden gegooid en binnen handbereik gelegd. De stal zag er zo keurig en opgeruimd uit dat er een kleine rilling over mijn rug liep. Dit was gedaan door een man die zijn werk graag goed deed, net als Sam, en niet het afgeraffelde werk van een vermoeide moeder en haar kleine zoontjes.

‘Het lijkt wel of hij precies wist wat er gedaan moest worden,’ mompelde ik. Mijn ogen brandden plotseling alsof er rook in was gekomen. Ik gaf Jimmy een zetje om hem door te laten lopen.

‘Kom op. Sta daar niet te koekeloeren en ga aan het werk, anders kom je nog te laat op school.’

Toen we de koeien hadden gemolken en de paarden hadden gevoerd, stuurde ik Jimmy naar de werkplaats om te controleren of de zwerver het vuur had gedoofd. ‘En vergeet de klep niet dicht te doen,’ waarschuwde ik hem.

Ik had de deur van het kippenhok nog niet opengemaakt of ik hoorde Jimmy over het erf naar me schreeuwen. ‘Mama! Mama, kom eens gauw!’

‘Wat is er aan de hand?’ Ik liep snel naar de open schuurdeur, waar hij stond. Zijn sproeten leken grauw op zijn bleke gezicht.

‘Die man ligt daar bij de kachel,’ zei hij ademloos, ‘en ik kan hem niet wakker krijgen!’

Er ging een koude rilling door me heen. *Niet weer.*

Jimmy was degene die drie maanden geleden zijn grootvader dood op de vloer van de schuur had gevonden. In zijn angstige ogen zag ik de herinnering aan die vreselijke middag.

‘O, die ouwe zwerver is waarschijnlijk dronken. Dat is alles,’ zei ik en wuifde met mijn hand. ‘Hoe arm de meeste zwervers ook zijn, ze schijnen toch altijd nog wel aan drank te kunnen komen. Ik zorg wel voor hem. Schiet jij maar op en maak je klaar voor school – en zorg dat Luke ook niet treuzelt.’

Ik vond de zwerver opgerold op het bed in de werkplaats, gewikkeld in een smerige deken. Het trage rijzen en dalen van zijn borst overtuigde me ervan dat hij niet dood was. Het was koud in de ruimte. Het vuur moest al lang geleden uit zijn gegaan. Ik keek rond, maar zag geen lege drankflessen. Hij was waarschijnlijk uitgeput door al het werk dat hij had gedaan – werk dat de jongens en mij een hele dag gekost zou hebben. Er welde een vlaag medelijden voor hem in me op en ik liep zachtjes om hem heen om het vuur weer aan te maken voordat ik verder ging met mijn werk. Zijn spieren zouden veel minder pijnlijk worden als hij warm bleef.

‘Is hij al wakker, mama?’ vroeg Becky toen ik het huis weer binnenkwam. Ze zat nog aan de keukentafel en knoeide op haar

trage, ergerlijke manier met haar havermout. Ik zette de mand met eieren in de gootsteen en hield mijn handen even boven de kachel om ze te warmen.

‘Die man is gewoon bekaf. Dat is alles.’

‘Hij mag mijn havermout wel hebben als hij honger heeft.’ Becky liet zich van haar stoel glijden en tilde met beide handen haar kom op. ‘Mag ik hem dit brengen?’

‘Nee, dat mag je niet. Hij wil eieren met spek als hij wakker wordt en tegen die tijd kan jouw pap maar beter in je eigen buik zitten. Ik ben het erg zat om elke maaltijd met jou te moeten discussiëren, Becky Jean, vooral omdat er in dit land zoveel kinderen honger lijden.’

Ik stuurde de jongens naar school onder een troosteloze, grijze hemel. Ik vreesde dat er nog meer sneeuw zou vallen. Tegen de tijd dat Becky en ik de ontbijtvaat hadden gedaan en de melk-emmers hadden gespoeld, kwamen de eerste vlagen. Ik maakte een dubbele hoeveelheid brooddeeg met de gedachte dat de vreemdeling misschien graag een vers brood mee zou willen nemen, maar toen ik alles had gekneet en in de oven had gezet om te rijzen, was hij nog steeds niet op komen dagen. Ik liet Becky alleen met haar papieren poppetjes, trok mijn laarzen aan en liep door de neerdwarrelende sneeuw naar de schuur om te kijken hoe het met hem was.

‘Meneer?’ zei ik en schudde hem aan zijn schouder heen en weer. ‘Zeg, meneer... is alles goed met u?’ Toen hij niet reageerde, schudde ik hem steeds harder en voelde de paniek als een zwerm opgeschrikte vogels in mijn hart opstijgen. ‘Hé daar! Wakker worden!’ Ten slotte verroerde hij zich en kreunde een beetje en aan zijn glazige ogen en vuurrode wangen zag ik dat hij niet gevelde was door drank of uitputting. Hij had koorts.

Snel deed ik een stap achteruit. Als hij nu eens iets besmettelijks had, zoals polio? Mijn kinderen waren gisteren bij hem in de buurt geweest, Jimmy was hier vanochtend geweest en had hem aangeraakt. Ik gooidde snel nog een paar blokken op het vuur, deed de deur van de werkplaats dicht en liet hem slapen.

's Middags viel de sneeuw met dikke pakken. De jongens waren vroeger thuisgekomen uit school en stampten de verse sneeuw van hun voeten. Hun wangen en oren deden pijn van de kou. 'De meester heeft ons naar huis gestuurd voordat het te hard gaat sneeuwen,' zei Jimmy.

'En m-misschien is er morgen geen school,' voegde Luke eraan toe. Hij moet dat een spannend idee hebben gevonden, want het was de langste zin die hij in een maand had uitgesproken.

Voordat ik zijn muts en wanten op de drooglat naast de kachel hing, haalde ik mijn hand door zijn rode haar, dat vochtig was van het zweet. De geur van natte wol begon zich door de keuken te verspreiden en verdrong de geur van vers brood.

'Goed dat die vreemdeling al dat hout voor me heeft gehakt,' zei Jimmy. Met zijn vuist veegde hij het beslagen keukenraam schoon en tuurde naar de schuur. 'Is hij vertrokken voordat het begon te sneeuwen?'

'Nee, de laatste keer dat ik keek was hij nog in de werkplaats,' zei ik. 'Hij heeft koorts, dus ik wil niet dat jullie bij hem in de buurt komen. Begrepen? Ik kan trouwens beter maar weer eens even bij hem gaan kijken. Ik denk dat hij ondertussen wel honger heeft.' Ik lepelde wat bouillon van de stoofpot van de vorige avond in een klein melkemmertje en wikkelde een boterham met boter in een schone theedoek. Daarna pakte ik me goed in om naar buiten te gaan.

De wind had de pasgevallen sneeuw hoog opgeblazen en het pad naar de schuur bedekt. Mijn voeten voelden zwaar aan toen ik me erdoorheen worstelde en de sneeuw die de wind in mijn gezicht blies, prikte. De bekende contouren van het erf leken nu op een gevlekte tekening en de schuur en de boomgaard aan de overkant waren verdwenen in de wervelende, grijze massa.

Het was weer koud in de werkplaats. Ik knielde naast het bed van de vreemdeling en schudde hem tot hij ten slotte wakker werd. Zijn ogen stonden glazig, koortsig en aan de paniek die ik erin las, merkte ik dat hij geen idee had waar hij was.

'Alles is goed... u bent in mijn schuur. U bent gisteren naar

mijn boerderij gekomen, weet u nog wel?’ Hij bewoog zijn lippen alsof hij iets probeerde te zeggen, maar alles wat hij uit kon brengen was gekreun. Ik tilde zijn hoofd op en hielp hem een paar slokjes van de bouillon te nemen. ‘Luister, ik moet weten wat u scheelt, meneer. Ik heb drie kinderen waar ik aan moet denken en ik heb gehoord dat er allerlei ziektes in die zwerverskampen heersen.’

‘Mijn been,’ fluisterde hij.

‘Uw been? Mag ik eens kijken?’ Hij knikte en deed zijn ogen weer dicht. Ik liet zijn hoofd zakken en zette de bouillon neer.

Zodra ik de deken van zijn voeten tilde, zag ik dat de rechterpijp van zijn broek gescheurd was. De stof was donker en stijf door opgedroogd bloed. Eronder had hij een lap om zijn been gewikkeld. Voorzichtig maakte ik die los en zag op zijn scheenbeen een snee die van zijn knie tot zijn enkel liep. Hij was gezwollen en ontstoken en etterde. Hij moest minstens bloedvergiftiging hebben en aan het ergste moest ik gewoon niet denken. Het was al genoeg om één keer in een mensenleven mee te maken hoe vreselijk tetanus was. Tranen van boosheid welden op in mijn ogen.

‘Hoe durft u?’ riep ik en gooide de deken weer over zijn been. ‘Hoe durft u juist naar mijn huis te komen kruipen om hier te sterven als een schurftige, oude hond! Hebben we al niet genoeg achter de rug? Waarom bent u niet doorgelopen tot de volgende boerderij of die daarnaast of tot de volgende stad? Naar een plek die niet al zolang ik me kan herinneren de engel des doods op de stoep heeft gehad! Hoe durft u mijn huis te kiezen?’

Hij deed zijn ogen open en keek me aan. Ik kon niet zeggen of de tranen die ik zag de zijne waren of de mijne. Beschaamd sloeg ik mijn handen voor mijn gezicht en huilde geluidloos.

‘Mama?’

Ik draaide me om en zag Jimmy achter me in de deuropening staan. Luke stond met een angstig gezicht naast hem.

‘Ik dacht dat ik jullie tweeën had gezegd dat jullie hier vandaan moesten blijven!’

‘Gaaf hij ook dood, mama?’ vroeg Jimmy.

‘Misschien wel.’

Ik stond op en veegde met de mouw van mijn jas mijn tranen weg. De oude schuur kraakte toen er een windvlaag tegen de zijwand beukte; de sneeuw maakte een ritselend geluid tegen het raam. ‘We kunnen hem hier niet laten,’ zei ik. ‘We kunnen niet de hele dag in en uit lopen om hem te verzorgen. Haal jullie slee en help me om hem naar binnen te brengen.’

Ik greep de man onder zijn armen en de jongens pakten ieder een van zijn voeten. We sleepten hem niet bepaald zachtzinnig door de schuur en hesen hem daarna op Lukes slee. De vreemde-ling woog vast meer dan wij met zijn drieën bij elkaar. Er moest heel wat geduwd en getrokken worden om hem door de hoog opgehoopte sneeuw naar het huis te vervoeren. Hij knarsetandde bijna voortdurend tijdens ons geklungel, en toen we hem de trap van de veranda op hesen, schreeuwde hij het uit. De pijnscheut scheen hem even bij zijn positieven te brengen, want toen we hem in de logeerkamer naast de keuken in het bed van grootvader Wyatt hielpen, lukte het hem een deel van zijn gewicht met zijn goede been te dragen. Becky stond bij het voeteneinde met grote ogen toe te kijken hoe we hem neerlegden.

‘Gaaf hij dood?’ vroeg ze.

Ik zag de angst op de gezichten van mijn kinderen en werd opnieuw boos op de indringer. ‘Dat weet ik niet. Hij is nu in Gods handen. We zullen voor hem doen wat we kunnen, maar God bepaalt wat er gebeurt.’

Ik vond het vreselijk om zo hulpeloos te zijn. Ik had geen telefoon en kon niet door de storm naar het dorp rijden om de dokter te halen. *Het doet er niet toe*, zei ik tegen mezelf in een poging mezelf gerust te stellen. Ik kende deze man niet eens. Trouwens, hij was waarschijnlijk door zijn eigen stommititeit in deze toestand terechtgekomen.

‘Hij stinkt,’ zei Becky en kneep haar neus dicht.

‘Dat doet hij zeker. Laat de ketel eens vollopen en zet hem op het fornuis, Becky Jean. Jongens, jullie moeten me helpen om

deze... deze vodden die hij draagt uit te trekken.’ We kleedden hem uit tot op zijn gerafelde, lange ondergoed en legden zijn kleren op de veranda. Daarna maakte ik zo voorzichtig mogelijk de wond op zijn been schoon en legde er een heet kompres op, zoals de dokter me had geleerd toen hij Sams wond behandelde. De vreemdeling, die maar half bij bewustzijn was, leek weinig te merken van wat we deden.

‘Nu laten we hem voorlopig maar met rust,’ zei ik toen ik klaar was. ‘We kunnen niet te veel drukte over hem maken met al het werk dat nog op ons ligt te wachten.’ Ik besloot in mijn eentje voor hem te zorgen. Hoe minder mijn kinderen met de vreemdeling te maken hadden, hoe gemakkelijker het voor hen zou zijn als hij stierf. Toch scheen zijn welzijn hen die avond bezig te houden – meer dan de sneeuwstorm die buiten nog steeds woedde.

‘Laat die vreemdeling alstublieft niet doodgaan,’ bad Becky Jean die avond voor het eten. Tot mijn verbazing fluisterde Luke daarop ‘amen’. Ikzelf had er geen vertrouwen in dat hij door de kracht van het gebed genezen zou worden. God zou toch doen wat Hij wilde, met of zonder onze zwakke smeekbeden.

Tegen de tijd dat we ’s avonds klaar waren met al het werk, voelde ik me door de overlast die de sneeuw en de wind ons hadden bezorgd, nog meer uitgeput dan anders. Ik wachtte tot de kinderen in bed lagen voordat ik met een nieuw kompres naar de kamer van de onbekende ging. Ik vreesde voor wat ik aan zou treffen. Hij had zijn ogen open en ik zag de pijn erin, ook al viel het enige licht in de kamer door de openstaande keuken deur. Hij rilde ondanks alle doorgestikte dekens die we over hem heen hadden gelegd. Toen ik de warme doeken op zijn been legde, verstijfde hij en zoog tussen zijn tanden door lucht naar binnen.

‘Het spijt me. Ik probeer u te helpen, maar daarvoor moet ik u wel pijn doen.’

‘Ik weet het,’ fluisterde hij. ‘Dank u.’

‘Hebt u honger? Ik kan wel iets voor u halen.’

Hij schudde zijn hoofd. ‘Alleen water... alstublieft...’

Ik wendde mijn hoofd af, omdat ik het plotseling niet meer kon verdragen om hem aan te kijken. ‘Luister, het spijt me dat ik zo tegen u heb geschreeuwd in de schuur. Het komt doordat...’ Ik kneep bij de herinnering mijn ogen stijf dicht. ‘Het komt doordat mijn man is overleden aan een snee in zijn voet, die nog niet half zo groot was als die van u. De dokter zei dat hij tetanus had. We konden alleen maar hulpeloos toezien hoe hij leed. En... hij stierf geen gemakkelijke dood.’

‘Het is niet uw schuld als ik sterf,’ zei hij zacht.

‘Dat weet ik.’ Ik drong mijn tranen terug, ging weer bij zijn bed staan en ondersteunde zijn hoofd terwijl hij dronk. ‘Hoe heet u?’ vroeg ik. Hij fluisterde zijn antwoord zo zacht dat ik hem niet kon verstaan.

Ik doopte een washandje in de kom zeepwater die ik had klaargezet en waste het vuil van zijn gezicht. Mijn handen hadden al sinds we hem hadden binnengebracht gejeukt om dat te doen. Het was moeilijk te zeggen hoe oud hij was, want zijn stugge, donkerbruine haar en baard zagen eruit alsof ze al lang niet meer geknipt waren. Onder het vuil was zijn gezicht diep gebruind door de zon en zijn ogen, onder zijn zware wenkbrauwen, hadden de kleur van koffiebonen. Zijn eeltige handen waren groot en sterk. Ze voelden warmer aan dan het water in de kom. Ik maakte het bovenste knoopje van zijn hemd los om zijn nek en borst te wassen en zag een lelijk, grillig litteken vlak boven zijn hart. Het was al oud, maar het liet wel zien dat hij al minstens een keer eerder aan de dood moest zijn ontsnapt.

Toen ik klaar was, was het water in de kom zwart. ‘Ik zal u nu laten slapen,’ zei ik voordat ik de kamer uitliep.

Ik droeg de kom naar de veranda achter het huis om hem daar leeg te gooien en zag dat de jutezak van de vreemdeling naast de deur stond. Jimmy had hem meegebracht uit de schuur en hem daar laten staan. Ik tilde hem op en voelde dat er iets zwaars onderin zat. Toen ik hem op de keukentafel zette, hoorde ik het geluid van metaal.

Ik voelde me alsof ik iets stiekems deed toen ik de knoop in het bovenste deel van de zak losmaakte en de spullen van de zwerver begon te doorzoeken. Maar hoe moest ik er anders achter komen hoe de vreemdeling heette en waar hij vandaan kwam? Bovenop lagen een overall vol aangekoekte modder en een flanellen overhemd. Die legde ik apart om samen met zijn andere kleren te wassen. Eronder zaten een veldfles van het Amerikaanse leger en een versleten bijbel met een gescheurde voorkant. In een oliejas gewikkeld zat een stapel schriften – van het soort dat Jimmy ook op school gebruikte. Op een na waren ze allemaal volgeschreven met potlood, van de ene gemarmerde kaff tot de andere. In het laatste schrift zaten drie brieven van de *Chicago Tribune*, geadresseerd aan meneer Gabriel Harper en een postbusnummer in Chicago. Ik sprak de naam hardop uit – Gabriel Harper.

Verder zoeken was niet nodig, maar ik kon de verleiding niet weerstaan om te kijken wat dat grote ding, gewikkeld in een oude deken, helemaal onder in de zak was. Ik vouwde de deken open en sperde mijn ogen open van verbazing.

Wat een vreemd ding voor een zwerver om rond te sjouwen – een typemachine!